

emcdda.europa.eu

ΠΕΡΙΛΗΨΗ — ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟ ΘΕΜΑ 1: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΔΗΓΗΣΗ

Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας
Ετήσια έκθεση 2007 για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών στην Ευρώπη
Embargo: 10H00 CET — 22.11.2007

Εισαγωγή

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η οδήγηση υπό την επήρεια ψυχοτρόπων ουσιών αποτέλεσε το θέμα πολλών ερευνών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στο *Επιλεγμένο θέμα* για τα ναρκωτικά και την οδήγηση, το οποίο δημοσιεύθηκε στα πλαίσια της *Ετήσιας έκθεσης 2007*, το ΕΚΠΝΤ δίνει έμφαση στο ζήτημα της οδήγησης μετά τη λήψη κάνναβης και βενζοδιαζεπινών. Συγκεκριμένα, αναλύθηκαν οι τρόποι αντιμετώπισης διαφόρων κρατών προκειμένου να διαπιστωθεί η επικράτηση της χρήσης των ουσιών αυτών στους οδηγούς στα πλαίσια των πολιτικών και της νομοθεσίας, της επιβολής του νόμου και της πρόληψης όσον αφορά τα ναρκωτικά.

Ανάλυση της κατάστασης ⁽¹⁾

- Οι μελέτες δείχνουν ότι, μετά το αλκοόλ, η κάνναβη και οι βενζοδιαζεπίνες είναι οι ψυχοτρόπες ουσίες με τη μεγαλύτερη επικράτηση στους οδηγούς της Ευρώπης. Το αποτέλεσμα αυτό είναι κοινό σε όλους τους τύπους μελετών (π.χ. τους καθ' οδόν τυχαίους ελέγχους οδηγών ή τους καθ' οδόν ελέγχους οδηγών που διενεργούνται όταν υπάρχουν υποψίες για οδήγηση υπό την επήρεια ψυχοτρόπων ουσιών, τους ελέγχους που διενεργούνται στα νοσοκομεία ή τις νεκροψίες). Όσον αφορά το ποια από τις δύο παραπάνω ουσίες είναι αυτή με τη μεγαλύτερη επικράτηση χρήσης, οι μελέτες δίστανται.
- Υπάρχουν πάντως και κάποιες εξαιρέσεις. Στη **Λετονία**, τη **Φινλανδία**, τη **Σουηδία** και τη **Νορβηγία** οι αμφεταμίνες ανιχνεύονται στους οδηγούς συχνότερα από την κάνναβη και τις βενζοδιαζεπίνες. Στη **Σλοβενία** τα οπιούχα ανιχνεύονται στους οδηγούς συχνότερα από τις βενζοδιαζεπίνες.
- Πειραματικές μελέτες (π.χ. έλεγχοι ικανότητας) δείχνουν ότι η χρήση κάνναβης και βενζοδιαζεπινών επιδρά στην ικανότητα οδήγησης ανάλογα με τη δόση, στην ανοχή του οργανισμού, αλλά και στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από τη χρήση. Οι μελέτες αξιολόγησης των κινδύνων δείχνουν ότι ο συνδυασμός αυτών των ουσιών με το αλκοόλ αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο εμπλοκής σε τροχαίο ατύχημα ή τον κίνδυνο πρόκλησης τροχαίου ατυχήματος.
- Δεν είναι σαφές αν οι οδηγοί που βρίσκονται θετικοί στον έλεγχο για την ανίχνευση βενζοδιαζεπινών κάνουν χρήση ή κατάχρηση των ουσιών αυτών. Οι αναλύσεις έδειξαν ότι η συγκέντρωση των βενζοδιαζεπινών στο αίμα ήταν συχνά σε θεραπευτικά επίπεδα (π.χ. στην **Αυστρία**, τη **Φινλανδία** και τη **Σουηδία**), αλλά σε μερικές περιπτώσεις πολύ υψηλότερη (π.χ. στη **Νορβηγία**). Ωστόσο, το σχετικό νομικό καθεστώς είναι σαφές στο σύνολο σχεδόν των ευρωπαϊκών χωρών: η οδήγηση υπό την επήρεια βενζοδιαζεπινών συνιστά αδίκημα, ακόμη και αν οι ουσίες αυτές χορηγούνται με συνταγή ιατρού.
- Οι οδηγοί που χρησιμοποιούν κάνναβη είναι πιθανότερο να είναι νεαροί άνδρες, ενώ οι οδηγοί που χρησιμοποιούν βενζοδιαζεπίνες είναι πιθανότερο να είναι μέσης ηλικίας και γυναίκες.

- Τα στοιχεία που υποβλήθηκαν γι' αυτό το *Επιλεγμένο θέμα* δεν αφήνουν καμία αμφιβολία ότι η υπ' αριθμόν ένα ουσία που θέτει σήμερα σε κίνδυνο τις ζωές των ανθρώπων στους ευρωπαϊκούς δρόμους είναι το αλκοόλ.

Πολιτικές και νομοθεσία

- Όσον αφορά τις πιθανές επιβλαβείς συνέπειες των ψυχοδραστικών φαρμάκων στην οδήγηση, οι χώρες αντέδρασαν στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο. Πολλές από αυτές θέσπισαν αυστηρότερη νομοθεσία, αύξησαν τις ποινές ή τροποποίησαν ανάλογα την εθνική στρατηγική τους (π.χ. τη στρατηγική για την οδική ασφάλεια ή τα ναρκωτικά) για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα.
- Από νομικής απόψεως, οι αντιδράσεις των χωρών όσον αφορά την οδήγηση υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών ποικίλλουν από τη θέσπιση νόμων μηδενικής ανοχής (επιβολή κυρώσεων για την ανίχνευση της ουσίας per se) έως τη θέσπιση νόμων σχετικά με τη μειωμένη ικανότητα οδήγησης (επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση που το άτομο κριθεί ανίκανο για οδήγηση).
- Στο **Βέλγιο**, την **Πορτογαλία** και τη **Σουηδία** (1999), καθώς επίσης στη **Γαλλία** και τη **Φινλανδία** (2003), θεσπίστηκαν νόμοι «μηδενικής ανοχής» για τις παράνομες ναρκωτικές ουσίες όπως η κάνναβη. Οι νόμοι της **Σουηδίας** και της **Φινλανδίας** ισχύουν και για ορισμένα φάρμακα που χορηγούνται χωρίς συνταγή ιατρού. Από το 2000 αυξήθηκαν οι σχετικές ποινές στην **Τσεχική Δημοκρατία**, την **Ελλάδα**, την **Ιταλία**, τη **Λετονία** και τη **Λιθουανία**. Η νομοθεσία και οι ποινές εξακολουθούν να διαφοροποιούνται σημαντικά στην Ευρώπη.
- Μια σειρά χωρών έχουν θεσπίσει νομοθεσία που επιτρέπει ή οριοθετεί τη διενέργεια καθ' οδόν ελέγχων στους οδηγούς για τη διαπίστωση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών (π.χ. με εξέταση δειγμάτων σιέλου ή ιδρώτα): η **Ιταλία**, η **Πολωνία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο** (2003), η **Σλοβενία** (2004), η **Τσεχική Δημοκρατία**, η **Λετονία**, η **Αυστρία** (2005), η **Λιθουανία** (2006) και η **Πορτογαλία** (2007). Εντούτοις, σύμφωνα με τα σχέδια αξιολόγησης των καθ' οδόν ελέγχων χρήσης ναρκωτικών της ΕΕ (<http://www.rosita.org>), καμία συσκευή δεν είναι αρκετά αξιόπιστη για τη διενέργεια δοκιμασιών στους οδηγούς με σκοπό να διαπιστωθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών. Μάλιστα υπάρχουν σχέδια νόμου που για να τεθούν σε ισχύ θα πρέπει προηγουμένως να έχουν αναπτυχθεί αξιόπιστες μέθοδοι ελέγχου.

Επιβολή του νόμου

- Στην Ευρώπη οι διαδικασίες ανίχνευσης ναρκωτικών ουσιών (όπως περιγράφονται στη νομοθεσία, τους κανονισμούς ή τις κατευθυντήριες γραμμές) είναι σε μεγάλο βαθμό συγκρίσιμες μεταξύ τους. Γενικά, η πρώτη επαφή του οδηγού με το νόμο είναι το όργανο της τροχαίας που ελέγχει εάν έχει γίνει χρήση ψυχοτρόπων ουσιών. Θεωρητικά, η βασική διαφορά μεταξύ των διαδικασιών ανίχνευσης έγκειται στη νομική ικανότητα των χωρών να διενεργούν ελέγχους τυχαία ή μόνον όταν υπάρχουν υποψίες για οδήγηση υπό την επήρεια ψυχοτρόπων ουσιών, αν και στην πράξη τα όρια της διάκρισης αυτής είναι δυσδιάκριτα.
- Αν και οι διαδικασίες ανίχνευσης ναρκωτικών ουσιών περιλαμβάνουν γενικά παρατηρήσεις και δοκιμασίες συμπεριφοράς οι οποίες ακολουθούνται από την εξέταση δειγμάτων ούρων ή αίματος, υπάρχουν διαφορές ως προς τον τόπο διενέργειας των ελέγχων (π.χ. καθ' οδόν, σε ιατρικό κέντρο κ.λπ.) και το άτομο που τους διενεργεί (π.χ. όργανο της τροχαίας, ιατρός κ.λπ.).
- Ορισμένες χώρες αναφέρουν ότι υφίστανται σε αυτές υποχρεωτικές ή συστηματικές διαδικασίες διενέργειας ελέγχων σε ορισμένες περιπτώσεις θανατηφόρων ατυχημάτων, τραυματισμών ή έστω υποψιών για οδήγηση υπό την επήρεια ναρκωτικών. Ωστόσο, δεν

είναι πάντοτε εύκολο να τηρείται η νομική δέσμευση για τη διενέργεια ελέγχων. Η **Δανία**, η **Εσθονία**, η **Ιρλανδία** και η **Πορτογαλία**, οι οποίες στο σύνολό τους έχουν επιλέξει τη συστηματική διενέργεια ελέγχων, αναφέρουν ότι, εάν τα επίπεδα αλκοόλ στο αίμα ενός οδηγού υπερβαίνουν τα επιτρεπτά όρια, συνήθως δεν διενεργείται έλεγχος για τη διαπίστωση της χρήσης ναρκωτικών, καθώς αυτό δεν είναι απαραίτητο για την άσκηση δίωξης.

- Οι χώρες αναφέρουν διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης της τροχαίας όσον αφορά την αναγνώριση των ενδείξεων μειωμένης ικανότητας οδήγησης. Στο **Βέλγιο**, την **Πορτογαλία**, τη **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** η ειδική εκπαίδευση στον τομέα αυτό είναι υποχρεωτική.

Προληπτικές προσεγγίσεις και προγράμματα

- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 η πλειονότητα των χωρών της ΕΕ οργανώνουν, με τη συνδρομή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, εκστρατείες με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τους κινδύνους που εγκυμονεί για την υγεία η οδήγηση υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών, οι οποίες ωστόσο τείνουν να έχουν ως κύριο θέμα τους τη χρήση αλκοόλ. Μόνο το ένα πέμπτο των χωρών της ΕΕ επικεντρώνονται στη χρήση κάνναβης και βενζοδιαζεπινών. Προγράμματα για την πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών προωθούνται σήμερα και στις σχολές οδήγησης.
- Οι έρευνες δείχνουν ότι οι εκστρατείες που βασίζονται στη φιλοσοφία «one-size-fits-all» («μια λύση για όλα») ενδέχεται να μην ενδείκνυνται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία χρήστες βενζοδιαζεπινών συχνά αγνοούν τα μηνύματα που απευθύνονται στους νεότερους σε ηλικία χρήστες κάνναβης και το αντίστροφο, ενώ και οι δύο κατηγορίες χρηστών θεωρούν ότι δεν τις αφορούν οι προειδοποιήσεις σχετικά με τη χρήση αλκοόλ.
- Τα άτομα που λαμβάνουν φάρμακα ενδέχεται να αγνοούν την πιθανή επίδραση των φαρμάκων αυτών στην ικανότητα οδήγησης. Προς το παρόν μόνο πέντε χώρες χρησιμοποιούν εικονογράμματα στη συσκευασία των φαρμάκων (**Δανία**, **Γαλλία**, **Κάτω Χώρες**, **Σλοβακία** και **Φινλανδία**), ώστε να ενημερώνονται οι ασθενείς για τις ενδεχόμενες βλαβερές επιδράσεις τους.

(¹) Τα αποτελέσματα των επιδημιολογικών μελετών που παρατίθενται δεν είναι επιστημονικώς συγκρίσιμα. Ενδέχεται να διαφέρουν όσον αφορά το γενικό σχεδιασμό, τη μεθοδολογία, το δείγμα, τις υπό δοκιμή βιολογικές μήτρες και τα όρια της μελέτης.

Περαιτέρω πηγές

'Legal approaches to drugs and driving', Ευρωπαϊκή Νομική Βάση Δεδομένων για τα Ναρκωτικά (ELDD), <http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=5036>

'Literature review on the relation between drug use, impaired driving and traffic accidents', ΕΚΠΝΤ, 1999, <http://eldd.emcdda.europa.eu/?nnodeid=19034>

Drugs and driving: latest developments and findings from research, σειρά Insights, ΕΚΠΝΤ (υπό δημοσίευση)

Ανατρέξτε επίσης στο πρόγραμμα «DRUID» (Οδηγώντας υπό την επήρεια ναρκωτικών, οινοπνεύματος και φαρμάκων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ιστοθέση <http://www.druid-project.eu>